

## HKS osa-alue 4 Näsin Hautausmaa



- Muinaisjäännösrekisteri
- Rakennetut kulttuuriympäristöt RKY
- Valtakunnallinen maisemakokonaisuus
- Natura-alueet
- Suojeluohjelma-alueet
- Luonnonsuojelualueet
- Kansallinen kaupunkipuisto
- Peruskartta

### Suojelu- ja rauhoituspäätökset

Näsin vanha hautausmaa on valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. Muinaismuistona on maastossa mahdollisesti kuninkaankartanoon liittyneitä kohtia Näsin mäellä. Hautausmaan Kappeli ja hautakappelit sekä vanhat kivimuurit on suojeltu kirkkolailta.

### Maanomistus

Porvoon seurakunnat omistavat hautausmaan sekä Läntisen Mannerheiminkadun ja Vanhan Helsingintien välisen alueen.

### Historia

Näsin hautausmaa on Suomen kolmanneksi vanhin. Se perustettiin Näsin mäelle Kustaan sodan aikana vuonna 1789 alueelle, jota oli ruton aikana käytetty hautausmaana. Vuonna 1793 hautausmaan ympäri rakennettiin korkea kivimuri, joka maalattiin valkoiseksi. Hautausmaalle rakennettiin kolme aatelisten hautakappelia vuosina 1793-1834 ja empiretyylinen ruumishuone 1800-luvulla. Vuonna 1907 rakennettiin Gustaf Nyströmin suunnittelema siunaukappeli.

Näsin hautausmaa on monien kulttuurihistoriamme merkkihenkilöiden viimeinen leposija. Hautamuistomerkit edustavat taiteenlajia pitkältä ajalta. Porvoon kirkko ja Näsin hautausmaa olivat 1800-luvun lopulla monien kansallisesti merkittävien hautajaisseremonian tapahtumapaikka. Vuonna 1877 saatettiin kansallisrunoilijan Johan Ludvig Runeberg haudata.



*Kuva 1. Ote M.G. Steniuksen suunnitelmasta vuodelta 1883. Aateliskappelit on merkitty punaisella ja kappelin paikka oranssilla, vanhat hautapaikat on rajattu neiliöinä hautapaikkojen riveissä.*

### Maiseman kehitys

Hautausmaata ja sen laajennuksia ovat suunnitelleet nimekkäät puutarha-arkkitehdit kuten 1880-luvulla M. G. Stenius. Hänen suunnitelmassa säilytettiin vanhempia



epäsäännöllisesti järjestettyjä hautakortteleita. Niiden reunakivituennat ovat yhä jäljellä. Skoglundin suunnitelmassa vuodelta 1895 oli pohjoisen pääkäytävän hautojen ympärillä puusommitelmia. Näitä 1800-luvun lopun puusommitelmia on säilynyt kymmenkunta. Hautausmaata laajennettiin vuonna 1915 länteen arkkitehti Haakon Lindenin suunnitelman mukaan. Harjulla on kasvanut havumetsää. Osa hautakortteleista on perustettu vanhaan männikköön. Paikoin on maata muotoiltu ja täytetty ja istutettu lehtipuusommitelmia.

Läntisen Mannerheiminväylän leventämisen yhteydessä poistettiin käytöstä vanha Gammelbackaan ja Tolkkisiin suuntautunut tieosuus, johon hautausmaa rajautui lännessä. Sitä käytetään edelleen vähäisesti kevyenliikenteen oikotienä Katajamäeltä. muodostui pysäköintialuetta.

Porvoon ortodoksikirkko rakennettiin hautausmaan viereen rakennusmestari Juhani Sorsan suunnitelmien mukaan.

### 2000-luvun alussa



Hautausmaa on hyvin hoidettu ja hyvässä kunnossa. Muistomerkkien säilyttämisessä ja uudistamisessa noudatetaan Porvoon seurakuntayhtymän muistomerkkiohjeistoa. Suuri osa vanhimmista arvokkaista haudoista on rauhoitettu seurakunnan omalla päätöksellä, eikä niitä oteta uudelleen käyttöön. Näin seurakunta voi säilyttää vanhoja hautoja, joilla on merkittäviä puustoasetelmia, muistomerkkejä ja kivitöitä. Uusi laajennus 2000-luvulla sijoittuu Läntisen sisääntuloväylän ja vanhan hautausmaan väliin. Sen jäsenyyksen ovat suunnitelleet maisema-arkkitehdit Eeva Byman ja Ria Ruokonen. Hautausmaalle on tarvetta rakentaa uusi krematoriokappeli sekä laajennusosa tunnustuksettomien hautausmaaksi.



Hautausmaan vanhat puut muodostavat elinympäristön monille harvinaisille eliölajeille. Vanhoja huonokuntoisia puita joudutaan kuitenkin vähitellen poistamaan ja latvuksia keventämään, jos niiden kunto heikkenee ja ne aiheuttavat vaaraa hautausmaalla kävijöille.



Ortodoksikirkon lähiympäristöä hoidetaan puistometsänä. Sen takana Vanhan Helsingintien ja Länsitsen Mannerheiminväylän välisessä kolmiossa kasvaa sekametsää. Vanhat männyt ovat heikentymässä pääpuustona sillä tiheä koivuvaltainen alikasvos on tukahduttamassa männikköä.

### Erityiset arvot

Näsin Hautausmaa on Suomen kolmanneksi vanhin hautausmaa ja hyvin kaunis. Se on kulttuurihistoriallisesti ja sosiaalisesti arvokas. Siellä on monen historiamme merkkihenkilön viimeinen leposija.

Hautausmaan vanhat rakennukset ovat arvokkaita rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti. Hautausmaan jäsenyys on puistohistoriallisesti arvokas ja siellä on taidehistoriallisesti arvokkaita hautamuistomerkkejä. Rauhallinen hautausmaa on tärkeä hiljentymisen paikka keskellä kaupunkia.

Hautausmaan puusto on monilajinen ja vanhimat puut on istutettu jo 1800-luvulla. Vanhat puut tarjoavat elinpiirin harvinaiselle eliölajistolle kuten lepakoille.

### **Uhkatekijät, herkkyys ja mahdollisuudet**

Näsin hautausmaa on Porvoon seurakuntien yhteinen hautausmaa. Se on laajentumismahdollisuuksien kanssa riittävän suuri säilymään jatkossa hautausmaakäytössä Porvoon ainoana hautausmaana. Siten sen tulevaisuus on turvattu ja seurakunnalla on mahdollisuudet ylläpitää vanhan hautausmaan merkittävää kulttuuriperintöä. Vanhan hautausmaan muurien ulkopuolella on tilaa ja mahdollisuuksia rakentaa uusia rakennuksia sekä muuttaa nykyistä rakennuskantaa tulevaisuuden tarpeita varten.

Näsin hautausmaalle ja Näsin mäen laelle etelästä suuntautuva ajoyhteys on ongelmallinen, sillä tie on jyrkkä ja kulkee Näsin kartanon pihapiirin läpi. Ajoliikenteelle on tarvetta rakentaa uusi yhteys sisääntuloväylälle. Uuden ajoyhteys sijoittuu pääosiltaan kansallisen kaupunkipuiston ulkopuolelle ja sen suuntausta tutkitaan asemakaavalla.

Vanhan Helsingintien ja Länsitsen Mannerheiminväylän välisessä kolmiossa ei ole erityisarvoja. Se sijaitsee maisemallisesti näkyvällä paikalla. Alue sopii hautausmaan laajenemisalueeksi tai rakentamiseen. Hautausmaan ulkopuolella oleviin toimisto- ja kasvihuonerakennuksiin ja niiden lähiympäristöön ei liity erityisarvoja.

Entinen Gammelbackaan vienyt tieosuus on käytössä kevyenliikenteen oikopolkuna ja hautausmaan pysäköintialueena. Kävelijöiden ja pyöräilijöiden kulku suuntautuu vaarallisesti Mannerheimin väylän yli. Kun sisääntulotie muuttuu kaduksi ja Tolkkistentien risteyksen ympäristö vähitellen rakentuu, voidaan tätä vanhaa tietä mahdollisesti kehittää kevyen liikenteen yhteytenä.

### **Asemakaava**

Alueella ei ole asemakaavaa. Kaavoja laaditaan tarpeen mukaan ja niiden laadinnassa tulee ottaa huomioon alueen erityiset arvot.

### **Käyttösuunnitelma ja rajoitukset**

Vanha hautausmaa säilyy hautausmaakäytössä. Se on elävää kulttuuriperintöä ja muodostaa hautausmaasta Porvoon historiallisten muistojen puiston. Sen rakentamista ohjaa seurakuntien laatima hautausmaakaava.

Hautausmaan ympäristön uudisrakentamista tutkitaan maanomistajien tarpeiden mukaan asemakaavalla.

### **Hoidon suositukset**

Hautausmaan hoito ja rakentaminen tehdään Porvoon seurakunnan laatiman ohjeiston mukaisesti. Hautausmaalla on hoidon tavoitteena jatkaa ja ylläpitää sen puutarhataiteellisesti hienoja elementtejä ja kulttuurihistoriallista kerrostuneisuutta.